

**OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA AXLOQIY MUHIT VA AKADEMIK
INTIZOMNI MUSTAHKAMLASH MASALALARI**

ABDULAZIZOVA NODIRAXON IBROHIMJON QIZI

Nodiraxon2208@gmail.com

O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, Fan Va Innovatsiyalar Vazirligi

Osiyo Xalqaro Universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18168776>

Zamonaviy oliy ta'lim tizimi sharoitida ta'lim sifati va samaradorligini oshirish masalasi nafaqat bilim va kompetensiyalarni shakllantirish, balki talabalarda axloqiy qadriyatlar va akademik intizomni mustahkamlash bilan ham chambarchas bog'liqdir. Globallashuv, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi hamda axborot resurslarining kengayishi oliy ta'lim muassasalarida oldiga yangi talablarni qo'ymoqda. Ushbu jarayonda akademik halollik, mas'uliyat, adolat va intizom tamoyillariga asoslangan axloqiy muhitni shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Axloqiy muhit oliy ta'lim muassasasida professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi munosabatlar, ta'lim jarayonidagi xulq-atvor me'yorlari hamda akademik faoliyatning halollik asosida tashkil etilishi bilan belgilanadi. Sog'lom axloqiy muhit mavjud bo'lgan ta'lim muassasalarida talabalar o'z bilimlarini mustaqil ravishda egallashga, mas'uliyat bilan yondashishga va akademik intizom qoidalariga rioya etishga intiladi. Bu esa ta'lim jarayonida plagiat, akademik insofsizlik va intizom buzilishlarining oldini olishga xizmat qiladi.

Akademik intizom oliy ta'lim tizimida ta'lim sifati va ilmiy faoliyat samaradorligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. U talabalar tomonidan belgilangan qoidalarga rioya etish, o'quv jarayonida faol ishtirok etish, mustaqil ta'limga mas'uliyat bilan yondashish va akademik halollik tamoyillariga amal qilishni o'z ichiga oladi. Axloqiy muhit va akademik intizom o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ulardan birining sustligi ikkinchisining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi yillarda oliy ta'lim muassasalarida axloqiy muhitni mustahkamlashga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, akademik halollik kodekslarini joriy etish, talabalar va o'qituvchilar uchun axloqiy-me'yoriy qoidalarni belgilash, shuningdek, ta'lim jarayonida shaffof baholash tizimlarini qo'llash keng ommalashmoqda. Ushbu yondashuvlar talabalar ongida akademik mas'uliyat va intizomni shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Axloqiy muhitni rivojlantirishda professor-o'qituvchilarning shaxsiy namunasi alohida ahamiyat kasb etadi. O'qituvchining kasbiy va axloqiy madaniyati, adolatli baholashi hamda talabalarga nisbatan hurmat va mas'uliyat bilan munosabatda bo'lishi akademik intizomning mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, talabalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonida tarbiyaviy tadbirlar, seminar-treninglar va ochiq muloqotlar muhim vosita bo'lib hisoblanadi.

Zamonaviy raqamli ta'lim muhitida akademik intizomni ta'minlash masalasi yanada murakkablashmoqda. Onlayn ta'lim, masofaviy nazorat va raqamli resurslardan foydalanish sharoitida axloqiy me'yorlarga rioya etish va akademik halollikni saqlash muhim vazifaga aylanmoqda. Shu sababli, axloqiy muhitni rivojlantirishga qaratilgan mexanizmlarni raqamli ta'lim jarayonlariga moslashtirish zarurati yuzaga kelmoqda.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalarida axloqiy muhit va akademik intizomni mustahkamlash ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh va mas'uliyatli mutaxassislarni

tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi. Axloqiy muhitni rivojlantirishga qaratilgan tizimli yondashuv, akademik halollik tamoyillarini mustahkamlash va intizomiy mexanizmlarni takomillashtirish oliy ta'lim tizimining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu bois, mazkur masala zamonaviy ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida doimiy ilmiy-pedagogik e'tiborda bo'lishi lozim.

Oliy ta'lim muassasalarida axloqiy muhit va akademik intizomni mustahkamlash jarayonida institutning ichki boshqaruv tizimi va ta'lim siyosati ham muhim rol o'ynaydi. Ta'lim jarayonini tartibga soluvchi ichki me'yoriy hujjatlar, akademik halollik siyosati va intizomiy tartib-qoidalar aniq va shaffof bo'lishi talab etiladi. Bunday hujjatlarning mavjudligi va ularning amaliyotda qat'iy ijro etilishi talabalar va professor-o'qituvchilarda mas'uliyat hissini kuchaytirib, axloqiy muhitni barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

Talabalarda akademik intizomni shakllantirishda motivatsion yondashuv ham muhim ahamiyatga ega. Rag'batlantirish va ijobiy baholash mexanizmlarining mavjudligi talabalarning halol mehnat qilishga, mustaqil bilim olishga va o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishini kuchaytiradi. Shu bilan birga, akademik intizom buzilishlariga nisbatan adolatli va muvozanatli choralar ko'rish ta'lim jarayonida tartib-intizomni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Axloqiy muhitni rivojlantirishda talabalarning o'zini o'zi boshqarish organlari, talabalar kengashlari va jamoatchilik institutlarining faol ishtiroki ham muhimdir. Talabalarni ta'lim jarayonidagi muammolarni muhokama qilishga jalb etish, ularning fikr va takliflarini inobatga olish oliy ta'lim muassasasida ochiq va sog'lom muhitni shakllantiradi. Bu jarayon talabalar orasida hamkorlik, o'zaro hurmat va mas'uliyat hissining kuchayishiga olib keladi.

Akademik intizomni mustahkamlashda ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli baholash tizimlari, elektron nazorat va monitoring vositalari ta'lim jarayonining shaffofligini ta'minlab, akademik insofsizlik holatlarining oldini olishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli vositalardan foydalanishda axloqiy me'yorlarga rioya etish madaniyatini shakllantirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Mazkur jarayonda professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash ham muhim omil hisoblanadi. O'qituvchilarning pedagogik va axloqiy kompetensiyalarini oshirishga qaratilgan malaka oshirish dasturlari, seminar va treninglar axloqiy muhitni mustahkamlashga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Chunki o'qituvchi shaxsiy namunasi orqali talabalarga akademik halollik va intizom me'yorlarini singdiradi.

Umuman olganda, oliy ta'lim muassasalarida axloqiy muhit va akademik intizomni mustahkamlash ko'p qirrali va uzluksiz jarayon bo'lib, u pedagogik, tashkiliy va ma'naviy omillarning uyg'unligini talab etadi. Ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan tizimli chora-tadbirlar ta'lim sifatini oshirish, ilmiy faoliyat samaradorligini kuchaytirish hamda jamiyat uchun mas'uliyatli va yetuk kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. (2024). *Akademik halollik kodeksi va Etika qoidalari*. Toshkent.
2. Karimova, N., & Abdullayev, S. (2022). *Akademik madaniyat va axloqiy qadriyatlarning oliy ta'lim tizimidagi o'rni*. Ta'lim va innovatsiya jurnali, 4(2), 33–39.

3. Omonov, B. (2023). *Oliy ta'limda axloqiy muhitni shakllantirishning psixologik asoslari*. Pedagogika va psixologiya muammolari, 2(1), 45–50.
4. Qodirova, G. (2023). *Talabalarda ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishda axloqiy muhitning ahamiyati*. Oliy ta'limda islohotlar jurnali, 5(3), 21–27.
5. UNESCO. (2023). *Fostering Academic Integrity and Ethics in Higher Education: Global Report*. Paris: UNESCO Publishing.
6. OECD. (2024). *Integrity and Ethics in Higher Education: Policy Recommendations for Sustainable Academic Development*. OECD Education Policy Review Series.
7. Abdullayeva, M. (2022). *Ta'limda axloqiy qadriyatlar va pedagogik etikaning o'rni*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
8. Rahimov, D. (2021). *Oliy ta'limda akademik intizom va talabalar mas'uliyati muammolari*. Toshkent: Ilm Ziya nashriyoti.
9. Jabborov, S. (2023). *Ta'lim jarayonida halollik va adolat tamoyillarini rivojlantirish yo'llari*. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti, 6(1), 18–24.